

**Дастурамали
баргузори ҷалас аҳои
иттилоотӣ оид ба масъалаҳои
беҳатарии ғизоӣ дар асоси
GLOBALG.A.P.**

Маҷмӯи маводи таълимӣ

Осиёи Марказӣ 2022

Нашрия бо ҳимояти Иттиҳоди Аврупо ва Оҷонсии Австриягӣ оид ба ҳамкорӣ ҷиҳати Рушд омода шудааст. Масъулияти муҳтавои ин нашрия бар уҳдаи созмонҳои Hilfswerk International ва Маркази Идоракунии Сифат буда, дидгоҳи Иттиҳоди Аврупо ва Оҷонсии Австриягӣ оид ба ҳамкорӣ ҷиҳати Рушдро инъикос намекунад.

Дастурамаламали мазкур дар доираи лоиҳаи “Ҳамгирии минтақавӣ ва тақвияти иқтисодӣ ҷиҳати баланд бардоштани рақобатпазирии Корхонаҳои хурд, миёна ва калони соҳаи агробизнес ва пешбарии тиҷорат дар Осиёи Марказӣ - CANDY V” дар Тоҷикистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Қазоқистон таҳия шудааст.

Лоиҳа аз ҷониби Иттиҳоди Аврупо (дар доираи барномаи Central Asia Invest V), Оҷонсии Австриягӣ оид ба ҳамкорӣ ҷиҳати Рушд ва Hilfswerk International маблағгузорӣ шуда истодааст. Лоиҳа аз ҷониби Hilfswerk International дар ҳамкорӣ бо кластери кишоварзии австриягӣ - Quality Austria, REDD France, ташкилоти ҷамъиятии машваратии “Маркази идоракунии сифат”, Иттиҳодияи мушовирони касбии Тоҷикистон, Иттиҳодияи корхонаҳои мевагию сабзавотии Қирғизистон ва Иттиҳодияи саноати қанд, озуқа ва коркарди Қазоқистон амалӣ мегардад.

Лоиҳаи CANDY V ба рушди корхонаҳои хурд, миёна ва калони (КХМК) соҳаи агробизнес дар Тоҷикистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Қазоқистон мусоидат намуда, ба ҳамгирии кишварҳои Осиёи Марказӣ ба тиҷорати ҷаҳонӣ кумак мекунад. Ин ташаббуси минтақавӣ ба Ташкилотҳои миёнарави тиҷоратӣ (ТМТ) дар Осиёи Марказӣ имконият медиҳад, ки муҳити хизматрасонӣ ба КХМК ва беҳтар шудани иқлими кории умумӣ дар минтақаро бо назардошти манфиатҳои умумӣ ва талаботи сохторҳои хусусӣ ва давлатӣ дар заминаи 4 сутуни лоиҳа, яъне боло бурадни сифати тиҷорӣ ва миқдор, беҳтариҳои ғизоӣ, пешбурди маҳсулот ва расондани маҳсулоти кишоварзии минтақавӣ ба бозорҳо ва хушабандӣ (кластеризатсия) устувора дастгирӣ кунанд.

Иттиҳоди Аврупо аз 27 кишвари узв борат аст, ки тасмим гирифтааст, ба тадриҷ дониш, захираҳо ва сарнавишти худро муттаҳид намоянд. Дар тӯли 60 сол, онҳо тавассути нигоҳ доштани тафовути фарҳангӣ, нишон додани таҳаммулпазирӣ ва кафолат додани озодии шахсият бо кӯшишҳои ҳамҷоя минтақаи дорои субот, демократия ва рушди устуворро таъсис доданд. Иттиҳоди Аврупо омода аст, комёбиҳо ва арзишҳои худро бо давлатҳо ва миллатҳои бурунмарзӣ мубодила намояд.

Оҷонсии Австриягӣ оид ба Ҳамкорӣ ҷиҳати Рушд давлатҳои Африка, Осиё, Аврупои Ҷанубу Шарқӣ ва Аврупои Шарқиро дар самти рушди устувори онҳо дастгирӣ менамояд. Стратегияҳо аз ҷониби Вазорати Федералии корҳои Аврупо ва байналмилалӣ таҳия карда мешавад. Оҷонсии Австриягии Рушд, зерсохтори амалиёти Оҷонсии Австриягӣ оид ба Ҳамкорӣ ҷиҳати Рушд барнома ва лоиҳаҳои ҳамроҳ бо муассисаҳои давлатӣ, ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҳамчунин корхонаҳои амалӣ менамояд.

Hilfswerk International (HWI) – яке аз созмонҳои пешрави ғайритиҷоратӣ, беҳизбӣ ва байнимазҳабии Австрия мебошад, ки дафтари марказиаш дар Вена аст. HWI лоиҳаҳои дар самти корҳои барқарорсозӣ, кӯмаки башардӯстона ва рушди устувор дар Африка, Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубию Шарқӣ, Амрикои Лотинӣ, Шарқи Наздик, Осиёи Ҷанубӣ ва Ҷанубию Шарқӣ, ҳамчунин Аврупои Ҷанубию Шарқӣ аз соли 1978 амалӣ менамояд. HWI бо намоёндагон ва шарикони маҳаллиаш ҳамкориҳои зич намуда, тибқи ҳадафи худ – мубориза бо камбизоатӣ ва мушкилот дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ тавассути мусоидат ба рушди иқтисодӣ ва иҷтимоӣ барои расидан ба мудирияти устувори иқтисодӣ ва рушд, ки бо дигаргуниҳои сохторӣ ва иҷтимоӣ ҳамроҳ аст, амал мекунад.

МАРКАЗИ ИДОРАКУНИИ СИФАТ (МИС) ташкилоти ҷамъиятии машваратӣ буда, як иттиҳоди касбии мутахассиссон дар самти роҳандозии низомҳои пешқадами назорати сифат мебошад, ки ба рушди усулҳои мудирият ва дар натиҷа беҳбуди сифати хизматрасонии пешниҳодӣ равона шудааст. Аз соли 2012 ташкилот баҳри рушди устувори иқтисодиёти Тоҷикистон ва давлатҳои дигари минтақа бо роҳи тақвияти иқтисодии ташкилӣ ва институтсионалии истеҳсолкунандагони ватанӣ тавассути татбиқи барномаҳои омӯзишӣ ва пешниҳоди хизматрасонии машваратӣ фаъолият мебарад.

ГКОС “Гурӯҳи кории Осиёи Марказӣ” доир ба пешбурди содироти маҳсулоти кишоварзӣ аз Осиёи Марказӣ як иттиҳоди ғайрирасмии байнидавлатии ҷонибҳои манфиатдори кишварҳои минтақа (Қазоқистон, Қирғизистон, Тоҷикистон ва Ўзбекистон) мебошад. Фаъолияти ГКОС ба пешбурди содироти маҳсулоти кишоварзӣ аз давлатҳои Осиёи Марказӣ равона шудааст. Зери истилоҳи “пешбурд”, муҳокима ва мувофиқаи маҷмӯи чорабиниҳои маркетингии дар доираи ГКОС дар назар гирифта мешавад, ки ба боло бурдани рақобатпазирии маҳсулоти кишоварзӣ ва эътирофи он дар бозорҳои равона карда шудааст, <http://ca-wg.net/>.

Мундариҷа

Мундариҷа.....	3
Муқаддима	4
1. Моҳияти стандарт.....	6
1.1 GLOBALG.A.P аз ҷӣ лиҳоз барои кишоварзон ҷолиб аст	8
1.2 Таърихи пайдоиши GLOBALG.A.P.	9
1.3 Моҳияти стандарти GLOBALG.A.P.....	11
1.4 Муҳтавои стандартҳо	12
2. Махсусиятҳои нуқоти назоратӣ	16
2.2 Марҳилаҳои татбиқи GLOBALG.A.P.	19
2.3 Гузинаҳои шаҳодатномаҳои/сертификатҳои GLOBALG.A.P.	21
3. Масъалаҳои техникӣ оид ба ташкили ҷаласаҳои иттилоотӣ	24
4. Пайвандҳо	25

Ҷадвалҳо ва тасвирҳо

Тасвири 1. Гуногунии стандартҳо.....	6
Тасвири 2. Фарогирии GLOBALG.A.P.....	10
Тасвири 3. Ҷойгоҳи GLOBALG.A.P. дар низоми беҳатарии ғизой.....	10
Тасвири 4. Раванди фарогирфташуда бо GLOBALG.A.P.....	11
Тасвири 5. Сохтори GLOBALG.A.P.	11
Тасвири 6. Модули GLOBALG.A.P.	12
Тасвири 7. Бахшҳои GLOBALG.A.P.	13
Тасвири 8. Стандартҳои марбут ба масъулияти экологӣ ва иҷтимоӣ, ки GLOBALG.A.P.-ро пурра месозанд.....	15
Тасвири 9. Саволҳои ки нуқоти назоратии GLOBALG.A.P.-ро муайян мекунад.....	16
Тасвири 10. Марҳилаҳои татбиқи GLOBALG.A.P. (гузинаи 2)*	20
Ҷадвал 1. Сохтори талабот	13
Ҷадвал 2. Дарёфти шаҳодатномаи инфиродӣ	21
Ҷадвал 3. Дарёфти шаҳодатномаи гурӯҳӣ.....	22

Муқаддима

Сифат ва бехатарӣ аз шартҳои асосии роҳ ёфтани бомуваффақи маҳсулоти кишоварзӣ аз кишварҳои Осиёи Марказӣ ба бозорҳои хориҷӣ ва баланд бардоштани рақобатпазирии содиркунандагон мебошад.

Истеҳсолкунандагони содирот дар минтақа ба талаботи афзоиш ба бехатарии ғизоӣ рӯбарӯ ҳастанд ва дар дарку татбиқи мустақилонаи онҳо дучори мушкил мешаванд.

Доштани иттилооти муосир дар бораи талаботи мавҷуда ба истеҳсолкунандагон имкон медиҳад, ки моҳияти стандартҳоро дарк кунанд ва маҳсулот ва равандҳои истеҳсолии худро ба ин стандартҳо мутобиқ кунанд, то ин маҳсулот дар ниҳоят ба талаботи бозорҳои содиротӣ ҷавобгӯ бошанд.

Бо дарки аҳамияти диверсификатсияи содирот ва ҷустуҷӯи бозорҳои нав барои кишварҳои минтақа дар доираи платформаи мавҷудаи ҳамкориҳои минтақавӣ оид ба татбиқи стандартҳои сифат ва бехатарии ғизоӣ (CAWG)¹¹, дастурнамал барои баргузори ҷаласаҳои иттилоотӣ барои истеҳсолкунандагони кишоварзӣ оид ба масъалаҳои бехатарии ғизоӣ дар асоси стандарти GLOBALG.A.P. таҳия гардидааст.

Стандарти GLOBALG.A.P. - ҳамчун ташаббуси тичорати чакана ба вучуд омада, дар як муддати кӯтоҳ эътирофи ҷаҳонӣ пайдо кард ва ба яке аз стандартҳои пешрафта ва паҳншудаи ҷаҳонӣ табдил ёфт, ки барои таъмини сифати маҳсулот дар хоҷагиҳои фермерӣ истифода мешавад.

Дар кишварҳои Осиёи Марказӣ барномаҳои густариши стандарти GLOBALG.A.P. фаъолона пешбарӣ мешаванд. Ташкили ҷаласаҳои иттилоотӣ барои истеҳсолкунандагони кишоварзӣ, инчунин мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба стандарти GLOBALG.A.P. дар ин барномаҳо ҷои асосиро ишғол мекунад.

Ин дастур барои он таҳия шудааст, ки ба ҷонибҳои манфиатдор дар кишварҳои зикршуда дар ташкил ва баргузори ҷаласаҳои иттилоотӣ, ки ба баланд бардоштани огоҳии истеҳсолкунандагони кишоварзӣ ва дигар ҷонибҳои манфиатдор дар бораи аҳамияти татбиқи GLOBALG.A.P. ҳамчун воситаи баланд бардоштани рақобатпазирӣ дар бозорҳои хориҷӣ мусоидат кунад.

Кишоварзон бояд моҳияти талаботи GLOBALG.A.P. ва маҷмӯи вазифаҳоеро, ки ҳангоми банақшагирии GLOBALG.A.P. бояд иҷро шаванд дарк кунанд. (ҳуҷҷатгузорӣ, татбиқи низом ва сертификатсия).

Ин дастур ҳомили иттилоӣи умумӣ дар бораи сохтори стандартҳои бехатарии ғизоӣ ва нақши GLOBALG.A.P. мебошад. Он моҳият ва мундариҷаи GLOBALG.A.P., хусусиятҳои иҷроӣ, инчунин тавсияҳои амалӣ оид ба татбиқи онро дар бар мегирад.

¹ Гурӯҳи кории Осиёи Марказӣ (CAWG) як иттиҳодияи ғайрирасмии байнидавлатии ҷонибҳои манфиатдор аз кишварҳои минтақа (Қазоқистон, Қирғизистон, Тоҷикистон ва Ўзбекистон) мебошад, ки барои амалӣ намудани ташаббусҳои муштарак, ки ба содироти маҳсулоти кишоварзӣ мусоидат мекунад ва шиносии онҳоро дар бозорҳои ҷаҳонӣ афзоиш медиҳанд. Маълумоти бештарро дар бораи фаъолияти CAWG ва NTG метавонед дар пайванди зерин пайдо кунед: www.ca-wg-net

Дастур бар асоси маводҳо ва тавсияҳои амалии Котиботи GLOBALG.A.P таҳия шудааст. Ҳангоми таҳияи ин ҳуҷҷат аз таҷриба ва дарсҳои андӯхта аз кори чандинсолаи лоиҳаҳои байналмилалии марбут ба пешбурди стандартҳои беҳатарии ғизӣ, бахусус стандарти GLOBALG.A.P истифода шудааст.

1. Моҳияти стандарт

Барои он ки истехсолкунандагон моҳияти стандарти GLOBALG.A.P.-ро дарк кунанд, бояд дар ҷаласаҳои иттилоотӣ пеш аз ҳама ба иштирокчиён силсиламаротиби (иерархия) стандартҳо ва шаклҳои онҳо фаҳмонида шаванд. Стандарт як намуди хуччатест, ки қоида (намунаҳоро) муқаррар мекунад, ки бо онҳо объектҳои дигар (молҳо ё расмиёт/хизматрасониҳо) муқоиса карда мешаванд.

Одатан, стандартҳо ба давлатӣ ва хусусӣ тақсим мешаванд. Стандартҳои давлатиро ташкилотҳои стандартизатсия тартиб медиханд.

Ин стандартҳо метавонанд сатҳи байналмилалӣ, минтақавӣ ва милли дошта бошанд.²²

Дар тасвири 1 намунаҳои сатҳи гуногуни стандартҳои давлатӣ ва хусусӣ оварда шудаанд.

Тасвири 1. Гуногунии стандартҳо

Дар қисми муқаддимавии ҷаласаҳои иттилоотӣ хуб аст, ки иштирокчиён бо навъи ташкилотҳое, ки стандартҳоро муайян мекунанд ошно шаванд. Ташкилотҳо ба чор гурӯҳ тақсим мешаванд:

- ташкилотҳои стандартизатсияи фаромиллӣ
- ташкилотҳои бисёрҷониба барои муқаррар намудани стандартҳо (блокҳои тиҷоратӣ ба монанди ИА, Шӯрои олий оид ба стандартизатсия)

²² Идоракунии сифати содирот: Дастур барои содиркунандагони хурд ва миёна. Нашри дуюм. Женева: ИТС, 2011, 312 саҳ.

- созмонҳои миллии стандартизатсия (масалан, кишварҳои узви ИА)
- саноати хусусӣ ва савдо (масалан, ассотсиатсияҳо ё ширкатҳои алоҳида)

Стандартҳоро метавон дар шакли Қоидаҳои ҳатмӣ ва ихтиёрӣ муаррифӣ кард. Ба стандартҳои ихтиёрӣ GLOBALG.A.P. SQF³³ COCERAL (Ассотсиатсияи аврупоии тоҷирони кишоварзӣ)⁴⁴, QS⁵⁵ ва ғайра дохил мешаванд. Системаи стандартҳои инфиродӣ низ вучуд дорад, масалан - Dole, Nestlé, Kraft, яъне бисёр коркардкунандагон ва фурӯшандагони чакана ба истилоҳ тамғаҳои хусусии тиҷоратии марбут ба номи ширкати худро ҳамчун воситаи маркетинг эҷод кардаанд.

Вобаста ба дараҷаи иштирок, стандартҳои амудӣ(вертикалӣ) ва уфуқӣ(горизонталӣ) фарқ карда мешаванд. Стандартҳои амудӣ баъзе ва ё ҳамаи марҳилаҳои занҷираи ғизоиро, аз ферма то болои дастархон фаро мегиранд. Аз ҷумла:

- **SQF 2000**
- **ISO 22 000**
- **QS**
- **IKB**

Стандартҳои уфуқӣ фақат як марҳилаи занҷираи ғизоро (истеҳсоли аввалия, сатҳи коркард, нақлиёт ва логистика, маркетинг ва нигоҳдорӣ дар сатҳи тақсимот) фаро мегиранд ва аз инҳо иборатанд:

- **COCERAL**
- **BRC**
- **IFS**
- **FSSC 22000**
- **GLOBALG.A.P.**

Ҳангоми баррасии стандарти GLOBALG.A.P. бояд моҳияти стандартҳои хусусӣ ва роҳҳои таъсиррасонии онҳо ба савдо фаҳмонда шавад. Стандартҳои хусусиро маъмулан ширкатҳои ғайриҳукуматӣ, масалан, занҷираҳои савдои калон ва консорсиумҳо таҳия мекунанд.

³ Барномаи SQF бори аввал дар Австралия дар соли 1994 таҳия шуда буд ва бори аввал дар соли 2004 аз ҷониби Ташаббуси Глобалии Амнияти Озуқаворӣ (GFSI) ҳамчун стандарте эътироф карда шуд, ки ба талаботи стандартии он мувофиқат мекунад. Барои сертификатсия шудан аз ҷониби Институту сифати бехатарии ғизоӣ (SQF), таъминкунандагони озуқаворӣ бояд раванди се марҳиларо барои намоиш додани татбиқи ҳамаҷонибаи системаҳои бехатарии ғизоӣ ва идоракунии сифат анҷом диҳанд. SQF ягона нақшаест, ки ба ҷуз бехатарӣ ҷузъҳои сифатро дар бар мегирад. Диққати махсус ба татбиқи мунтазами НАССР барои назорати хатарҳои марбут ба бехатарии ғизоӣ дода мешавад. <https://www.sqfi.com/what-is-the-sqf-program/sqf-food-safety-program/>

⁴ COCERAL як иттиҳодияест, ки истеҳсолкунандагони ғалладона, биринҷ, хӯроки чорво, тухмии рағғанӣ, рағғани зайтун, рағғани растанӣ ва таъминкунандагони маҳсулоти кишоварзиро намоёндагӣ мекунад. Ин иттиҳодия нақшаи сертификатсияи таҷрибаи савдои хубро (Таҷрибаҳои савдои хуб) таҳия кардааст. Ин стандарти бехатарии ғизоӣ мебошад. <http://www.coceral.com/>

⁵ QS як системаи назорати сифат барои меваҳо, сабзавот ва ғизо барои ғизои бехатар мебошад. Шаҳодатнома аз ҷониби ширкати олмони QS дода шудааст. Стандарт тамоми марҳилаҳои маҳсулотро назорат мекунад ва равандҳоро аз истеҳсол то интиқол ва фурӯш арзёбӣ мекунад.

Ин маънои татбиқи ҳатмии онҳоро надорад, давлат наметавонад риояи онҳоро талаб кунад. Стандартҳои хусусӣ одатан аз таъминкунандагони маҳсулот талаб мекунад, ки сертификатсия гиранд ва мутобиқати стандартро таъмин кунанд. Аз ин бармеояд, ки агар таъминкунандагони маҳсулот ё хизматрасонӣ тасмим гиранд, ки шаҳодатнома гиранд, пас ин як қарори сирф тиҷорист, ки ба лиҳози талаботи тиҷорат, рақобатпазирӣ ва манфиатҳо бармеояд.

Стандартҳои хусусӣ шартан ба якчанд гурӯҳ тақсим мешаванд:

1. Стандартҳои консорсиум дар саноати хӯрокворӣ ва кишоварзӣ.

Намунаҳои ин гурӯҳ стандартҳои таҷрибаи хуби кишоварзии Гурӯҳи чаканаи кишоварзии Аврупо (GLOBALG.A.P.) ва Консорсиуми чаканафурӯшии Бритониё (BRC) мебошанд. Ин гурӯҳи стандартҳои хеле муҳиманд, чун бозорҳои калони озукавориро фаро мегиранд.

2. Стандартҳои хусусии ширкатҳои чакана (ҷойгоҳи бозор).

Ин як гурӯҳи стандартҳоест, ки аз ҷониби занҷираҳои чаканафурӯшии фаромиллӣ (Carrefour, Metro, Tesco ва ғайра) истифода мешаванд. Онҳо барои кам кардани масъулияти дар назди муштариёне тарҳрезӣ шудаанд, ки дар бораи ҳифзи муҳити зист, ҳайвонот нуқтаи назари ахлоқӣ ва инчунин талаботи баланди сифатдоранд.

3. Стандартҳои марбут ба якпорчагии муҳити зист ва адолати иҷтимоӣ.

Ин гурӯҳи стандартҳо дар бозорҳои пешрафта ба таври васеъ истифода мешаванд, ки дар он ҷо истеъмолкунандагон аз масъалаҳои марбут ба меҳнати кӯдакон, ҳифзи муҳити зист, савдои одилона, маҳсулоти ГМО ва ғайра нигаронанд.)

1.1 GLOBALG.A.P аз чӣ лиҳоз барои кишоварзон ҷолиб аст

Дар рафти ҷаласаҳои иттилоотӣ бояд тавачҷӯҳои истеҳсолкунандагонро ба манфиатҳои бехатарии ғизоӣ тавассути татбиқи GLOBALG.A.P. ҷалб кард:

Барои асоснок кардани манфиатҳои татбиқи стандарт нуктаҳои зеринро метавон ном бурд:

- истеъмолкунандагон дар бозорҳои содиротӣ бештар мецоҳанд, ки маҳсулоти бехатар харидорӣ кунанд. Супермаркетҳо ин хоҳиши муштариёни худро дарк намуда, ба харидани маҳсулоти бехатар манфиатдоранд. Бисёр супермаркетҳои занҷираи аврупоӣ (Auchan, Metro Cash & Carry ва ғ.), ки дар бисёр кишварҳо фаъолият мекунад, аз ҷумла кишварҳои, ки маҳсулоти ватанӣ ба онҳо содир мешаванд (Қазоқистон, Русия, Украина) шаҳодатномаи GLOBALG.A.P. талаб мекунад.
- рақобатпазирии пасти маҳсулоти ватанӣ дар бозорҳои хориҷӣ:
 - маҳсулот на ҳамеша ба талаботи бехатарии ғизоӣ мувофиқат мекунад ва ҳатто агар ба ақидаи истеҳсолкунанда мувофиқат кунад, маҳсулот бо сертификатсия аз ҷониби умум эътирофшуда тасдиқ намешавад (барои маҳсулоти кишоварзӣ, имрӯз танҳо сертификатсияи GLOBALG.A.P мавҷуд аст)

- истехсолкунандае, ки бо низоми GLOBALG.A.P. кор мекунад, фаъолияти шаффоф ва масъулият барои маҳсулоти худро бар ўҳда мегирад. Ин амр ҳамеша ба имич таъсири мусбӣ расонда ва ба манфиати кор аст.
- Истехсолкунандаи дорои шахрдатномаи GLOBALG.A.P барои ба бозори ҷаҳонӣ дохил шудан аз шароити баробар бархурдор мешавад. Шаҳодатнома воситаи маркетингӣ буда - ҳуқуқи содирот ва фурӯш дар занҷираҳои чаканаро фароҳам мекунад.
- ҷорӣ намудани стандарт истехсолкунандаро аз таҳдиди шикоят дар бораи сифати пасти маҳсулоташ муҳофизат менамояд. Шаҳодатнома кафолати ба даст овардани далели мутобиқати раванди истехсолот ба стандартҳои байналмилалӣ мебошад.
- Маҳсулоти сертификатсияшуда рақобатпазириро дар бозори ашъи хом барои бахши коркард афзоиш медиҳад, зеро истифодаи ашъи хоми бехатар шартӣ асосии ба даст овардани маҳсулоти ниҳонӣ хуб барои корхонаҳои мебошад, ки тибқи стандартҳои бехатарии ғизоии HACCP, ISO 22 000, FSS 22000, BRS, IFS, истифодаи ашъи хоми бехатарро кафолат медиҳанд.
- харочот дар натиҷаи беҳинасозии (оптимизатсия) раванди истехсолот, яъне баланд бардоштани ҳосилнокии истифодаи ашъи хом, кам кардани сарфи воситаҳои муҳофизати растанӣ ва ғайра кам мешавад.
- кам кардани таъсири зараровар ба муҳити зист тавассути истифодаи усулҳои гуногуни мелиоративӣ ва муҳофизати муҳити зист.

1.2 Таърихи пайдоиши GLOBALG.A.P.

Дар охири асри 20 (1997) иттиҳояи супермаркетҳои аврупоӣ ба таҳияи системаи нави бехатарии маҳсулоти кишоварзӣ, ки EurepGAP ном дорад, оғоз кард, ки бо зиёд шудани ҳолатҳои шикоят ва хоҳиши истеъмолкунандагон дар бораи сифат ва бехатарии маҳсулот алоқаманд буд.

Стандартҳои EurepGAP ба истехсолкунандагони Аврупо кӯмак карданд, ки ба меъёрҳои аз ҷониби умум қабулшуда дар заминаи бехатарии ғизоӣ, таҷрибаҳои устувори истехсолӣ, некӯаҳволии коргарон ва ҳайвонот ва истифодаи масъулиятноки об ва нуриҳои минералӣ ҷавобгӯ бошанд.

Сертификатсияи ҳамоҳангшуда барои истехсолкунандагон захираҳоро сарфа кард, зеро онҳо дигар маҷбур набуданд, ки ҳар сол аз рӯи меъёрҳои гуногун аз санҷишҳои сершумор гузаранд. Дар давоми даҳ соли оянда ин раванд берун аз Аврупо паҳн шуд. Дар охири соли 2007 версияи нави стандарт таҳия карда шуд ва ба ҷои "EurepGAP" стандарт GLOBALG.A.P. номгузорӣ шуд.

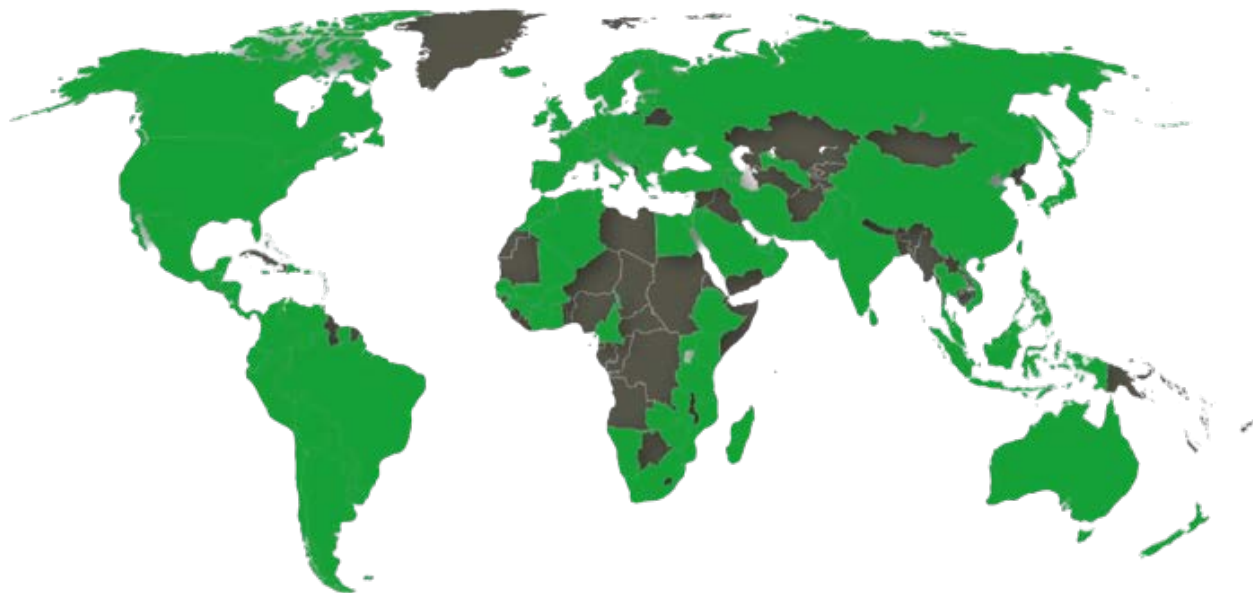
Имрӯз GLOBALG.A.P. барномаи пешбари ҷаҳон оид ба кафолати сифат дар минтақаҳои кишоварзӣ, аз ҷумла кафили хизматрасонии зер мебошад:

- зиёда аз 700 маҳсулоти сертификатсияшуда
- зиёда аз 200,000 истехсолкунандаи сертификатсияшуда дар зиёда аз 135 кишвари ҷаҳон
- зиёда аз 2000 нозир ва аудиторҳои омӯзонидашуда, ки дар 159 мақомоти аккредитатсияшудаи сертификатсия кор мекунанд ва масъули аудити

мустақили истеҳсолкунандагон ва додани шаҳодатномаи GLOBALG.A.P. ҳастанд.

Дар тасвир тақсимои стандарт аз рӯи минтақаҳои ҷаҳон нишон дода шудааст, GLOBALG.A.P. тамоми бозорҳои асосиро фаро мегирад.

Тасвири 2. Фарогирии GLOBALG.A.P.

Маводи котиботи GLOBALG.A.P

Маълумоти муфассал дар бораи стандартҳоро дар пайванди зерин дастрас кардан мумкин аст: https://www.globalgap.org/uk_en/.

Тасвири 3 ҷойгирашавии GLOBALG.A.P. дар низоми беҳатарии ғизоӣ.

То имрӯз GLOBALG.A.P. ягона стандартест, ки дар сатҳи хоҷагиҳо самаранок кор мекунад.

Тасвири 3. Ҷойгоҳи GLOBALG.A.P. дар низоми беҳатарии ғизоӣ

1.3 Моҳияти стандарти GLOBALG.A.P.

Пас аз маълумоти муқаддимавӣ дар барномаи ҷаласаҳои иттилоотӣ бояд маълумот дар бораи бахшҳои таркибии стандарт дода шавад.

Аввалан бояд вижагии асосии стандарти GLOBALG.A.P, ки фарқияти онро аз стандартҳои дигари вучуддошта муайян мекунад, равшан карда шавад.

GLOBALG.A.P маҳсулоти ниҳоиро баҳо намедихад (талаботи он марбут ба намунаи миёнгини маҳсулот аст), балки технологияи парвариши ин маҳсулотро марҳила ба марҳила назорат мекунад. Стандарт дар асоси мафҳуми GAP – Good Agricultural Practice, яъне "таҷрибаи хуби кишоварзӣ", пайдо шудааст, яъне парвариши маҳсулот бо дарназардошти хатарҳои эҳтимолии аз қабл арзёбишуда ва дар доираи талаботи дақиқ муқарраршудаи технологӣ сурат мегирад, ки эҳтимоли ҳама гуна ифлосшавии маҳсулоти ниҳоиро бартараф мекунад.

Дар асоси ин концепсия *Тасвири 4. Раванди фарогирфташуда бо GLOBALG.A.P.*

нуқоти назоратии GLOBALG.A.P таҳия карда шуданд (рӯйхати саволҳо), ки тамоми равандро аз интихоби мавод барои

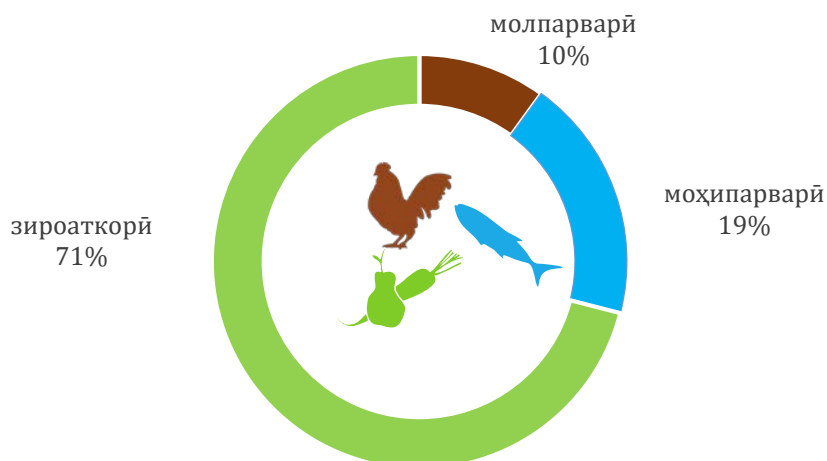

паҳнкунӣ сар карда то парвариш, ҷамъоварӣ, коркарди аввалия, нигоҳдорӣ ва ҳатто фиристодани маҳсулот ба харидор дар бар мегирад.

Арзёбии занҷираи истеҳсолӣ/технологӣ аз рӯи масъалаҳои асосӣ (бехатарии ғизоӣ, ҳифзи муҳити зист, амнияти иҷтимоӣ) тамоми бахшҳои кишоварзиро фаро мегирад (Тасвири 4):

- Зироаткорӣ
- Молпарварӣ
- Обзипарварӣ/Моҳипарварӣ

Тасвири 5. Сохтори GLOBALG.A.P.

Маводи котиботи GLOBALG.A.P.

Дар тасвир сохтори GLOBALG.A.P. аз лиҳози фарогирии арсаҳои гуногуни кишоварзӣ нишон дода шудааст. Талаботи умумӣ асосӣ ки ба ҳамаи соҳаҳо дахл мегирад ва талаботи ихтисосӣ, ки ба ҳар як соҳа/бахшҳои кишоварзӣ ҷудогона дахл доранд ва талабот дар заминаи самтҳои асосии ҳар соҳа.

Тасвири 6. Модули GLOBALG.A.P.

Маводи котиботи GLOBALG.A.P.

1. Модули асосӣ (Ҳама пойгоҳҳои фермерӣ): Талаботи умумӣ оид ба идоракунии фермаҳо, ки ҳамаи соҳаҳо – чорводорӣ, моҳипарварӣ ва зироаткориро фаро мегирад.
2. Модули соҳавӣ (даврай): модул дорои талаботи марбут ба соҳаҳои мушаххас: зироаткорӣ, чорводорӣ, моҳипарварӣ мебошад (масалан, модули зироатҳо талабот оид ба интиҳоб ва истифодаи нуриҳо, истифодаи масъулиятноки об, интиҳоб ва истифодаи воситаҳои муҳофизати растанӣ ва ғайраро дар бар мегирад).
3. Модули зер-даврай: Ин модул тамоми талаботро барои як маҳсулот ё унсурҳои занҷираи таъминоти ғизо пешниҳод мекунад.

Имрӯз муҳаррики асосии рушди стандарти GLOBALG.A.P шабакаҳои савдои чакана, корхонаҳои коркарди хурокворӣ ва муассисаҳои хӯроки умумӣ мебошанд, ки ба харидани маҳсулоти беҳатар манфиатдоранд.

1.4 Муҳтавои стандартҳо

Раванди пайгирии занҷираи технологӣ аз пайгирии нуқоти назоратӣ (рӯйхати саволҳо) иборат аст, ки ба соҳаҳои асосӣ гурӯҳбандӣ шудаанд:

- беҳатарии ғизой,
- ҳифзи муҳити зист,
- беҳатарии иҷтимоӣ.
- пайгиришавӣ

Масъалаҳои бехатарии ғизоӣ дар радабандии нуқоти назоратӣ ҷойи махсусро ишғол мекунанд.

Тасвири 7. Бахшҳои GLOBALG.A.P.

Маъод аз котиботи GLOBALG.A.P.

Таҷрибаи баъзе кишварҳо нишон медиҳад, ки дар марҳилаи аввали татбиқи GLOBALG.A.P. масъалаҳои вобаста ба талаботи бехатарии ғизоӣ дар авлавиёт қарор мегиранд.

Ҳангоми ҷаласаҳои иттилоотӣ, истеҳсолкунандагон инчунин бояд аҳамияти татбиқи саривақтии GLOBALG.A.P.-ро дарк кунанд, зеро GLOBALG.A.P. дар як ҷо намеистад, балки талабот сол то сол зиёдтар ва саҳтгиртар мешаванд. Дар соли 2022, рӯйхати санҷишҳои GLOBALG.A.P. дар бахши меваю сабзавот ба 222 расид. (Ҷадвал).

Ҷадвал 1. Сохтори талабот

№	Сатҳ	Миқдор	Иҷозат
1.	Талаботи ҳатмӣ	93	100% (93)
2.	Талаботи дуюмдараҷа	114	95% (109)
3.	Тавсия	15	0% (0)
	Ҷамагӣ	222	202

Маъоди котиботи GLOBALG.A.P.

***Тавзеҳ:** рақамҳои пешниҳодшуда марбут ба меваҷот ва сабзичот (AF, CB, FV) буда, рақамҳо дар модуҳои соҳавӣ ва зердаврай фарқ мекунанд.

Тамоюли солҳои охири марбут ба афзоиши талабот ба маҳсулоти хушсифати кишоварзӣ нишон медиҳад, ки ба GLOBALG.A.P. модуҳои гуногун дар заминаи масъулиятҳои муҳитзистӣ ва иҷтимоӣ илова мешаванд. Ин иловаҳо мақоми

истеҳсолкунандаро баланд бардошта, ба муштариён кафолатҳои махсуси мувофиқи манфиатҳо ва афзалиятҳои онҳо пешниҳод мекунанд.

Аз ҷумла:

- **GRASP:** Арзёбии рискҳо дар амалкарди иҷтимоӣ. Ин як модули омода барои истифодаи ихтиёрӣ аст, ки ҷанбаҳои мушаххаси саломатӣ, бехатарӣ ва некӯаҳволии коргаронро арзёбӣ мекунад. Меъёрҳои арзёбӣ инҳоянд: мавҷудияти иттифоқҳои касаба/тартиби баррасии шикоятҳо; изҳорот дар бораи амалкарди пешқадами иҷтимоӣ/дастрасӣ ба қонунҳои миллии меҳнат; шартномаҳои меҳнатӣ /варақаҳои музди меҳнат; манъ будани меҳнати кӯдакон/дастрасӣ ба таҳсилоти босифат; системаи пайгирии вақт
- **SPRING:** Барномаи устувори обёрӣ ва истифодаи обҳои зеризаминӣ⁶⁶, ки тавассути он истеҳсолкунанда ӯҳдадорӣ худро ба мудирияти пойдори захири об, аз ҷумла ҳамоҳангӣ бо қонунгузори манобеи об ва меъёри гирифтани об тасдиқ мекунад; мониторинги истеъмоли об; таъсири истеҳсолкунандагон ба мудирияти пойдори об; таҷрибаҳои пешқадам дар заминаи мудирияти об; хифзи манбаҳои об; тадбирҳои пайваста ҷиҳати такмил додани мудирияти об
- **AW:** Аз ноябри соли 2011 Кумитаи GLOBALG.A.P. оид ба парвариши солими ҳайвонот меъёрҳоеро таҳия кардааст, ки аз қонунгузорӣ фаротар мебаранд – ин меъёрҳои GLOBALG.A.P дар сатҳи ферма: ҷиҳати парвариши мурғ ва хуқро дар бар мегиранд.
- **GGFSA:** GLOBALG.A.P. ва SAI Platform⁷⁷ (Платформаи Ташаббуси устувори кишоварзӣ) арзёбии муштаракӣ экологии хоҷагиҳои фермериро (GGFSA) пешниҳод кардаанд. Ин маҳсули нав дар асоси GLOBALG.A.P. таҳия шуда, тамоми талаботи FSA (Арзёбии устувори хоҷагиҳо)-ро дар як стандарти фишурда муттаҳид месозад. Ба ин тартиб, истеҳсолкунандагони дорои шаҳодатномаи GLOBALG.A.P. ҳамзамон бо риояи талаботи FSA аз дуборакокӣ ҷилавгирӣ мекунанд. Ин ҳалли муштарак барои тоҷирон, фурушандагон ва истеҳсолкунандагон ҷиҳати дастрасии шаффофтар ва муассиртар ба маҳсулоти бехатар мебошад.

Дар тасвири 8 стандартҳои нишон дода шудаанд, ки GLOBALG.A.P.-ро пурратар месозанд

⁶ 70% оби тозаи ҷаҳон дар соҳаи кишоварзӣ истифода мешавад.

⁷ Платформаи Ташаббусҳои Устувори Кишоварзӣ (SAI) як ташаббуси глобалии занҷири арзиши ғизо ва нӯшокиҳо барои кишоварзии устувор мебошад. Ҳадафи умумии Платформаи SAI дастгирии рушди устувори кишоварзӣ дар саросари ҷаҳон мебошад.

Тасвири 8. Стандартҳои марбут ба масъулияти экологӣ ва иҷтимоӣ, ки GLOBALG.A.P.-ро пурра месозанд

GLOBALG.A.P.		NURTURE	Модули TESCO
		AW	Шароити ниғаждорӣ ҳайвонот (мурғ ва чуча)
		GGFSA	Арзёбии муҳитзистии хоҷагиҳо
		SPRING	Барномаи обёрии экологӣ ва истифодаи обҳои зерзаминӣ
		GRASP	Арзёбии хатари амалияи иҷтимоӣ
		NON-GM	Фановарии ГМО дар мошинолот ва чорводорӣ
		ROS	Стандарти амалиёти масъулиятнок барои истеҳсолкунандагони хӯроки чорво
		FSMA	Қоидаҳои бехатарии маҳсулот бар асоси
		PRR	Қонуни модернизатсияи бехатарии ғизой
	TR4	Бехатарии биологӣ барои бананҳо	

Маводи Котиботи GLOBALG.A.P

2. Махсусиятҳои нуқоти назоратӣ

2.1 Унсурҳои асосии нуқоти назоратии GLOBALG.A.P. дар соҳаи зироаткорӣ

Нуқтаҳои назоратӣ ва меъёрҳои мувофиқат маҷмӯи қоидаҳоест, ки нозирон барои арзёбии хоҷагиҳо ҷиҳати мувофиқат бо GLOBALG.A.P истифода мебаранд.

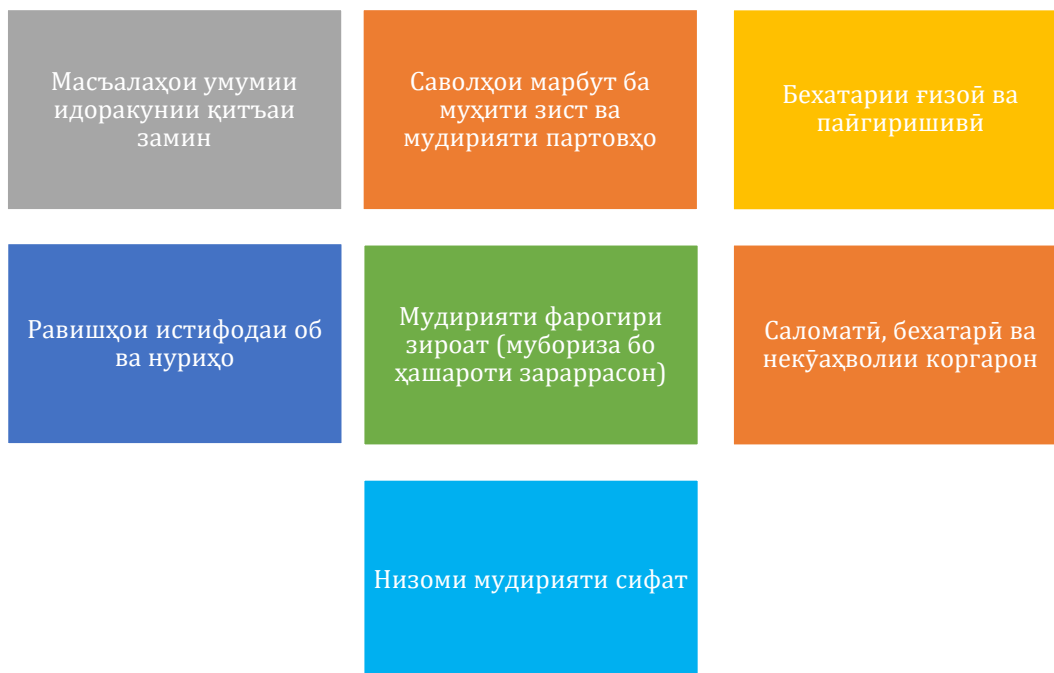
Соҳаи зироаткорӣ, зерфасли «Меваю сабзавот»-и GLOBALG.A.P. тамоми марҳилаҳои истеҳсолот: аз коркарди замин сар карда то интиҳоби масолеҳ барои паҳнкунии растаниҳо (тухмиҳо, ниҳолҳо ва ғайра), коштан, истифодаи нуриҳои минералӣ ва маҳсулоти муҳофизати растаниҳо, обёрӣ ва коркард, то банду баст ва нигоҳ доштани маҳсулот баъди чамъоварӣ дар бар гирифта мешавад.

Вобаста ба сатҳи иҷроиш, қоидаҳо ба се гурӯҳ тақсим мешаванд:

- Қоидаҳои ҳатмӣ
- Қоидаҳои дуҷумдараҷа
- Қоидаҳое, ки хусусияти машваратӣ доранд

Тасвири зерин гуруҳи асосии саволҳоро нишон медиҳад, ки моҳияти қоидаҳои парвариши зироатро ошкор мекунанд.

Тасвири 9. Саволҳо ки нуқоти назоратии GLOBALG.A.P.-ро муайян мекунанд.

Лозим нест, ки дар тули ҷаласаҳои иттилоотӣ тамоми марҳилаҳои дар стандарт пешбинишуда муфассал шарҳ дода шаванд. Танҳо нуқтаҳои асосиеро, ки истеҳсолкунанда бояд ба онҳо диққат диҳад, тавзеҳ додан лозим аст.

Таърих ва идоракунии қитъаи замин: Яке аз хусусиятҳои асосии кори GLOBALG.A.P. пайгирӣ кардани занҷираи технологияи истеҳсолот аст. Аз ин рӯ, талаботи нахустин барои деҳқон сабти ном ва баҳисобгирии муфассали тамоми тадбирҳои агротехникӣ ва чорабиниҳои муҳитзистӣ мебошад, ки дар рафти кишт корбурд мешаванд. Дар ин фасл баҳисобгирии базаи истеҳсолию моддӣ (замин, биноҳо ва дигар объектҳои, ки асоси хоҷагиро ташкил медиҳанд) дохил мешаванд.

Арзёбии расмии қитъаи замин ва объектҳои 3 соли охир дар заминаи хатарҳои мавҷуд (хок, ифлосшавии об, эрозия ва ғайра) пешниҳод карда мешавад.

Саломатӣ ва бехатарии коргарон: Нақши одамон барои фаъолияти бехатар ва самараноки ҳар як хоҷагӣ муҳим аст. Коркунони фермаҳо ва ташкилотҳои пудратӣ, инчунин худистеҳсолотчиён бояд дар навбати аввал барои сифати маҳсулот ва муҳофизати муҳити зист масъул бошанд. Ин бахш барои таъмини амалкарди бехатар дар ҷойи кор пешбинӣ шудааст ва аз ҳамаи коргарон талаб мешавад, ки дар иҷрои вазифаҳои худ салоҳият дошта бошанд; бо таҷҳизоти зарурӣ барои фаъолияти бехатар таъмин бошанд ва дар сурати рӯй додани фалокат ёрии даркорӣ ва саривактӣ гирифта тавонанд.

Бар асоси талаботи GLOBALG.A.P. хоҷагиҳо бояд ҳар сол хатароти мавҷуд ба саломатӣ ва бехатарии коргарон дар ҳама марҳилаҳои истеҳсолотро арзёбӣ кунанд. Ба хатарҳо дохил мешаванд: техникаи кишоварзӣ, таҷҳизот, сӯхтор, нуриҳои органикӣ, садои аз ҳад баланд, чанг, ларзиш, ҳарорати аз ҳад зиёд, анборҳои сӯзишворӣ, ҳавзҳои лой ва ғайра. Лавҳаҳои иттилоотӣ оид ба кумакҳои таъҷилӣ, нақшаи кор дар ҳолатҳои фавқулода ва дастурамалҳо оиди бехатарии меҳнат ва фановарӣ, инчунин вучуди бастаи ёрии аввалия ва омӯзишҳои пайваста, унсурҳои асосии таҷрибаи пешқадами кишоварзӣ мебошанд.

Бехатарии ғизоӣ: Ҳадафи асосии ин гурӯҳи талабот пешгирии ифлосшавии маҳсулот аз хатарҳои беҳдоштӣ (гигиенӣ) мебошад. Коркунони хоҷагӣ ва ташкилотҳои пудратӣ, инчунин худистеҳсолкунандагон бояд сифат ва бехатарии маҳсулотро таъмин кунанд. Бино ба талаботи GLOBALG.A.P. арзёбии хатарҳои беҳдорӣ бояд дар тамоми фаъолиятҳои хоҷагӣ, яъне ҳосилгундорӣ, пасон интиқоли он, то коркард ва ирсоли маҳсулот сурат гирад. Ин стандарт риояи талаботи ҳадди ақалро талаб мекунад, ки ба натиҷаҳои арзёбӣ вобаста нестанд:

- шустани дастҳо, баста будани захмҳои пӯст,
- ҷойҳои маҳсус барои тамокукашӣ, хӯрокхӯрӣ
- мамнуъ будани кор барои кормандони гирифтори бемориҳои сироятӣ
- истифодаи либоси маҳсус барои ҷилавгирӣ аз олудашавии маҳсулот бо моеъҳои биологӣ (бадан)

Омӯзиш, иттилоъорасонӣ, ва дастурамалҳо (плакат, тасвирҳо) бо аломатҳои равшан оид ба беҳдории меҳнат барои коргарон, унсури муҳими маданияти бехатарии истеҳсолот дар бобати баланд бардоштани маҳорати коргарон дар иҷрои вазифаҳо мебошанд.

Ҷамъоварӣ ва коркарди ҳосил (Модули FV): Пас аз мавсими кишт чаҳор фаъолияти асосиро метавон анҷом дод: ҷамъоварӣ, коркард дар нуқтаи ҷамъоварӣ (дар саҳро), коркард дар корхонаи бастабандӣ (дар маҳалл) ва нигоҳдорӣ/дар яхдон. Ҳарчанд на ҳамаи ин корҳо дар ҳар як хоҷагидорӣ гузаронида мешавад, зарурати риояи коидаҳои беҳдорӣ ва нигоҳдории асбобҳо, таҷҳизот ва иншоот дар ҳолати корӣ барои гузаронидани ҳамаи чорабиниҳо дар робита ба бехатарии ғизоӣ, умумӣ ва яксон аст. Истеҳсолкунандагон бояд талаботи дар ин бахш

чамъовардашударо бо назардошти тамоми чорабиниҳои дар хоҷагӣ татбиқшаванда арзёбӣ кунанд.

Пайгиришавӣ: GLOBALG.A.P. тақозо дорад, ки маҳсулоти шаҳодатномагирифта ва бе шаҳодатнома дар алоҳидагӣ бошанд. Ҳар марҳилаи ҳаракати маҳсулот дар занҷираи интиқол бояд расман ҳуҷҷатгузори шавад. Масъалаҳои пайгиришавии талабот аз дониш дар бораи сифати тухмӣ/ниҳол, таъминкунандагони маводи кимиёвии коркарди тухмӣ ва баҳисобгирии истифодаи ҳамкориҳои бахшҳои давлативу хусусӣ, ҳамчунин истифодаи воситаҳои муҳофизати растаниҳо иборатанд. Истеҳсоли навъи ГМО ҳуҷҷатгузори ҷиддӣ мешавад.

Масъалаҳои экологӣ ва партовҳо: GLOBALG.A.P. масъалаҳои таъмини мувозинати муҳитзистиро дар хоҷагӣ тавассути мудирияти дурусти партовҳо дида мебарояд. Таваҷҷуҳи асосӣ ба манъи истифодаи такрории қуттиҳои холии пестисидҳо, коркарди оби касиф, ки дар натиҷаи шустани таҷҳизоти олудаи ва дорупошӣ ба вучуд меояд, нигаронида шудааст. Хоҷагӣ бояд барои кам кардани партов, нобуд кардан ва аз нав кор фармудани партовҳо нақшаи амалӣ дошта бошад. Ба ғайр аз манбаъҳои дигари ифлосшавӣ, ифлосшавии ҳаво, хок ва об низ бояд ба назар гирифта шавад. Дар нақша инчунин тадбирҳои пешбинӣ шудаанд, ки ба беҳтар намудани шароити зист ва зиёд кардани гуногунии биологӣ нигаронида шудаанд, ки асосан ба ташкили минтақаи муҳофизатшаванда дар заминҳои истифоданашавандаи хоҷагӣ, ревизияи (баҳо додан)-и олами набототу ҳайвонот дар хоҷагӣ ва ғайра дахл доранд.

Идоракунии фарогири зироаткорӣ (мубориза бо ҳашароти зараррасон): Бар асоси талаботи GLOBALG.A.P. воситаҳои муҳофизати растаниҳо бояд дуруст истифода ва нигоҳдорӣ шаванд. Ин талабот тавассути таҳияи рӯйхати маводи кимиёвии иҷозатдодашуда иҷро мешавад. Стандарт амалҳои зеринро дар бар мегирад:

- 1) қорӣ намудани маҷмуи тадобири мубориза бар зидди ҳашароти зараррасон бо мақсади кам кардани истифодаи маводи кимиёвӣ барои муҳофизати растаниҳо;
- 2) истифодаи маводи кимиёвӣ (иҷозат додашуда ва ба қайд гирифташуда) - танҳо дар ҳолати зарурӣ, вақте ки деҳқон интиҳоби дигар надошта бошад;
- 3) риояи миқдор ва фосолаи замони пеш аз чамъоварии ҳосил;
- 4) санҷишҳои мунтазам дар асоси санҷиши ҳадди аксари бозмондаҳои пестисидҳо (MRL);
- 5) нигоҳдории дурусти пестисидҳо, яъне мувофиқи талабот нигоҳдории маҳсулот ҷудо аз пестисидҳо.
- 6) коркарди пестисидҳо тавре, ки барои коргарон ва муҳити зист беҳатар бошад;
- 7) зарфҳои холии пестисидҳо ба таври беҳатар (ҳам барои коргарон ва ҳам барои муҳити зист) нобуд шаванд.

Усулҳои истифодабарии хок, об ва нуриҳо: истифодаи дурусти замин пеш аз ҳама таъмини ҳосилхезии замин, яъне ҳисоби талабот ба моддаҳои кимиёвӣ, муайян

кардани навъи хоки ҳар як қитъа (таҳлили хок), барномаи киштгардонӣ ва ғайра. Барои ҳар усули истифодашуда бояд далелҳо вучуд дошта бошанд.

- Дар мавриди нуриҳо ин мавҷудияти ҳуччатҳо оид ба истифодаи нуриҳо ва баҳисобирии захираҳо, далели расмии салоҳияти шахси масъул барои интихоби ҳаҷм ва навъи нуриҳо, шартҳои махсуси ниғаҳдории нуриҳо (дар алоҳидагӣ аз ҳосили ҷамъовардашуда, дар ҷойҳои тоза, хушк ва пӯшида) мебошанд.
- Об: мушаххас кардани миқдори лозими об барои обёрӣ, дар асоси баҳодиҳии ҳарсолаи хатарҳои эҳтимоли, иҷрои нақшаи истифодаи об. Шароити махсуси сифати об, пасоби тозанашуда набояд барои обёрӣ истифода шавад.

2.2 Марҳилаҳои татбиқи GLOBALG.A.P.

Чаласаҳои иттилоотӣ бояд бо маълумот дар бораи имкониятҳои татбиқи онҳо пурра карда шаванд. Дехқонон бояд аз марҳилабандии ин раванд огоҳ бошанд. Татбиқи GLOBALG.A.P. дар як хоҷагӣ — процесси мураккаб ва бисъёрмарҳилаӣ буда, мароҳили зеринро дар бар мегирад:

- Марҳилаи омодагӣ
- Марҳилаи санҷиш (инспекция)
- Марҳилаи сертификатсия

Бояд таъкид кард, ки марҳилаҳои омодагӣ ба татбиқ ва сертификатсия бо мақсади роҳ надодан ба ҷонибдории ғаразнок набояд аз тарафи як ташкилот анҷом шаванд.

2.2.1 Марҳилаи омодагӣ, дар навбати худ, аз унсурҳои алоҳида иборат аст:

2.2.1.1 *гузаронидани аудити пешакӣ* (шиносии аввалия бо хоҷагидорӣ), ки махсусият, зироати сертификатсияшаванда, ҳолати истгоҳи мошинолот ва ҳолати низоми ҳифзи меҳнат ва шиносӣ бо мутахассисони асосӣ ва ғайраро дар бар мегирад. Ин арзёбии вазъияти ҷорӣ корҳо ва омодагии хоҷагӣ мебошад.

2.2.1.2 *Омодасозии хоҷагиҳо ва татбиқи меъёрҳои мутобиқат* – ки марҳилаи асосии бунёди низоми GLOBALG.A.P. мебошад. Дехқон бояд муайян кунад, ки маҳз чиро сертификатсия хоҳад кард, мувофиқи кадом вариант, яъне. дехқон бояд бо талаботи асосии Низоми умумӣ шинос шавад.

Хоҷагӣ бо дарназардошти ҳамаи нукоти назоратӣ муфассал таҳлил карда шуда ва дар сурати мувофиқ набудани шароит, барои мувофиқаи он бо талаботи стандарт чораҳо андешида мешаванд (яъне таҳлили хавфҳои эҳтимолии истехсолӣ сурат мегирад, низоми зарури пайгиршавӣ ва баргардонидани маҳсулот, низоми ҳуччатгузорӣ, бақайдгирии амалиётҳои технологӣ ҷорӣ карда мешавад, корҳои зарурӣ барои муайян кардани мизони пасмондаҳои пестисидҳо дар маҳсулот ва ғайра ҷорӣ мешаванд). Мушовир метавонад дар ин кор кӯмак кунад.

2.2.1.3. Пас аз ба нуқоти назоратӣ мутобиқ кардани холдинг варақаи махсус пур карда шуда, ба ташкилоте, ки санҷишро анҷом медиҳад, ариза барои сертификатсия пешниҳод мешавад.

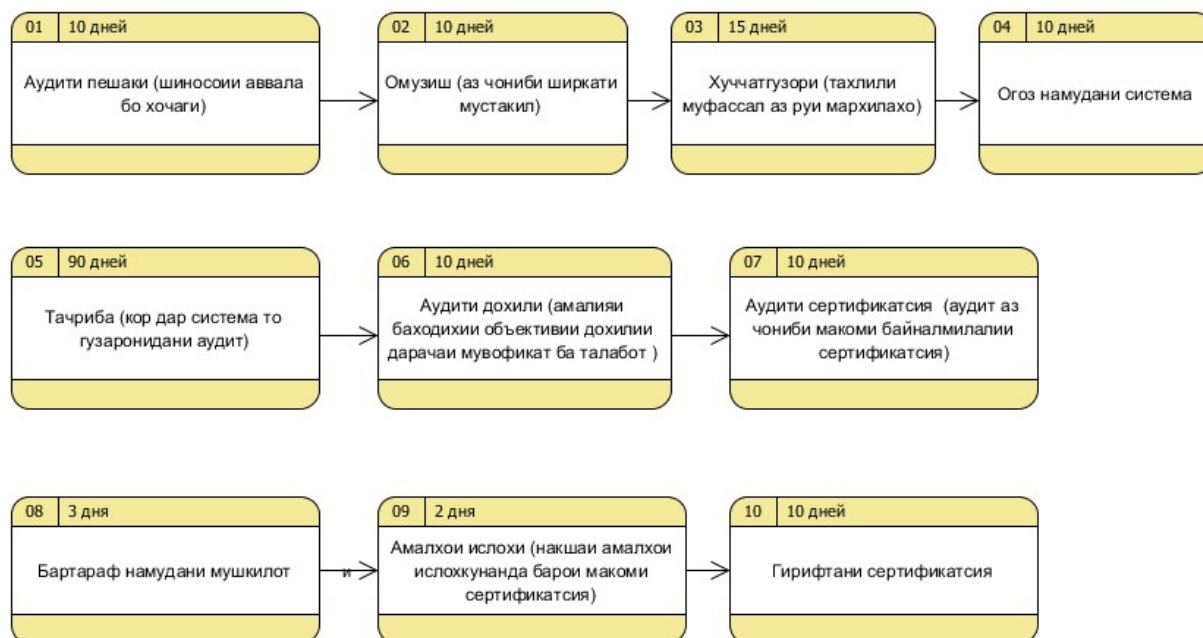
2.2.2 Санҷиш одатан 4-8 соат давом мекунад. Ҳангоми гузаронидани он ҳузури мушовир иҷозат дода мешавад, ки дар ин марҳила ҳуқуқ дорад маслиҳат ё тавзеҳоти зарурӣ диҳад.

2.2.3 Сертификатсия, агар санҷиш/аудит бидуни эрод гузарад, истехсолкунанда сертификати GLOBALG.A.P.-ро дар давоми 2-4 ҳафта мегирад, ки нусхаи коғазии он ба дасти истехсолкунанда ва ҳамзамон нусхаи электронии он дар вебсайти www.globalgap.org пайдо мешавад, ки онро ҳар кас дида метавонад. Агар дар рафти тафтиш дар мавридҳои калидӣ \асосӣ носозгорӣ ба талабот ошкор шавад, ба деҳқон ва мушовири ӯ барои ислоҳи онҳо 28 рӯз муҳлат дода мешавад. Пас аз он, далелҳои тасдиқкунандаи ислоҳот ба мақомоти шаҳодатномадиҳӣ пешниҳод мешаванд ва фермер дар давоми 2-4 ҳафта шаҳодатномаро дарёфт мекунад.

Инчунин бояд қайд кард, ки сертификатсияи аввалия ҳангоми ҷамъовариҳои ҳосили маҳсулот ба таври ҳатмӣ гузаронида мешавад. Дар ҳолате, ки маҳсулот дорои мавсими баъдии ҷамъовариҳои ҳосил буда, (мавсими дигари ҳосил) бояд сертификатсия карда шавад, маҳсулот бо тамдиди боздидҳо дар соли аввал арзёбӣ ва биноан ба шаҳодатнома илова карда мешаванд.

Дар тасвири 10 марҳилаҳои татбиқи GLOBALG.A.P ба таври графикӣ нишон дода шудаанд.

Тасвири 10. Марҳилаҳои татбиқи GLOBALG.A.P. (гузинуи 2)*

*- муҳлати ҳар як марҳила ба инкишофи инфраструктураи хоҷагӣ, захираҳои меҳнатӣ ва мавҷуд будани захираҳо вобаста аст.

2.3 Гузинаҳои шаҳодатномаҳои/сертификатҳои GLOBALG.A.P.

Тибқи қоидаҳои GLOBALG.A.P. Ҳар як истеҳсолкунанда метавонад барои сертификатсия муроҷиат кунад. GLOBALG.A.P. ҳуқуқи дархости яке аз ду варианти сертификатсияро дорад:

- Сертификатсияи истеҳсолкунандаи инфиродӣ
- Сертификатсияи гурӯҳии истеҳсолкунандагон

Варинати 1: Дарёфти шаҳодатномаи инфиродӣ

Истеҳсолкунандаи инфиродӣ барои GLOBALG.A.P муроҷиат мекунад ва пас аз гузаштани тамоми расмиёти сертификатсия соҳиби шаҳодатномаи инфиродӣ мегардад.

Ҷадвал 2. Дарёфти шаҳодатномаи инфиродӣ

	Арзёбии аввалия	Арзёбиҳои баъди
Арзёбӣ аз тарафи худ истеҳсолкунанда	Ҳаҷми пурра (ҳамаи қитъаҳои ба қайд гирифташуда)	Ҳаҷми пурра (ҳамаи қитъаҳои ба қайд гирифташуда)
Аз тарафи мақомоти шаҳодатномадиҳӣ	Санҷиши тамоми ҳаҷм (ҳамаи қитъаҳои ба қайд гирифташуда)	1. Санҷиши тамоми ҳаҷм (ҳамаи қитъаҳои ба қайд гирифташуда) 2. Санҷиши эълоншуда (ҳадди ақал 10% дорандагони шаҳодатнома)

Худбаҳодиҳӣ: бояд тамоми соҳаҳо, маҳсулот ва равандҳоро фаро гирад.

Истеҳсолкунанда масъулият дорад, ки на камтар аз як маротиба дар сол пеш аз санҷишҳои аввалия ё назоратӣ ҳамаи санҷишҳои рӯйхати назоратино анҷом диҳад. Рӯйхати назоратӣ барои худбаҳодиҳӣ бояд далели ҳамаи мавориди ғайримуқаррарӣ ва номуносибро ки мушоҳида шудааст, шарҳ бидиҳад.

Санҷиши беруна: метавонад аз ҷониби нозири мақоми шаҳодатномадиҳӣ ё аудитор анҷом дода шавад (талабот ба нозири МШ ва аудитор дар Қисми III Қоидаҳои умумӣ)⁸⁸. Бояд рӯйхати пурраи назоратии соҳавӣ ва зерсоҳавии мувофиқ (талабот ва тавсияҳои асосӣ ва дуюмдараҷа) истифода шавад. Маъмулан, арзёбӣ дар вақти арзёбии аввалия эълон ва гузаронида мешавад ва сипас ҳар сол як маротиба сурат мегирад.

Санҷиш: бояд тамоми маҳсулот ва равандҳои истеҳсолӣ, ҳама майдонҳои истеҳсолии ба қайд гирифташуда, ҳар як иншооти коркарди маҳсулотро (ки ба IFA дохил шудааст) фаро гирад. Ва дар мавридҳои зарурӣ, расмиёти маъмурӣ иҷро мешавад.

Варианти 2: Сертификатсияи гурӯҳии истеҳсолкунандагон.

Як гурӯҳии истеҳсолкунандагон барои сертификатсияи гурӯҳии GLOBALG.A.P муроҷиат мекунад. Пас аз сертификатсия, гурӯҳ соҳиби сертификат мегардад. НИС

⁸⁸ https://www.globalgap.org/content/galleries/documents/171205_GG_GR_Part-III_V5_1_ru.pdf

"Низоми идоракунии сифат" (НИС) қорӣ карда мешавад (яъне қоидаҳои НИС татбиқ карда мешаванд)

Ҷадвал 3. Дарёфти шаҳодатномаи гурӯҳӣ

	Арзёбии аввалия	Арзёбиҳои баъдӣ
Худбаҳоиди аз тарафи истеҳсолкунанда	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аудити дохилии НИС 2. Санҷиши дохилии ҳар як истеҳсолкунандаи ба қайд гирифташуда / майдони истеҳсоли ва тамоми воҳидҳои марбут ба коркарди маҳсулот 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аудити дохилии НИС 2. Санҷиши дохилии ҳар як истеҳсолкунандаи ба қайд гирифташуда / майдони истеҳсоли ва тамоми воҳидҳои марбут ба коркарди маҳсулот
Аз тарафи мақомоти по шаҳодатномадиҳии беруни	<p>Боздиди аввал</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аудити эълоншудаи НИС + Решаи квадратии воҳидҳои истеҳсоли ба қайд гирифташуда 2. Санҷиши эълоншудаи (ҳадди ақали) решаи квадратии истеҳсолкунандагони ба қайд гирифташуда 	<p>Боздиди аввал</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аудити НИС 2. Дар сурати мавҷуд набудани таҳримҳо аз санҷиши қаблӣ: Санҷиши эълоншудаи решаи квадратии (ҳадди ақал) шумораи воқеии истеҳсолкунандагон/майдонҳои истеҳсоли бақайдгирифташуда, тарҳи шумораи истеҳсолкунандагон/майдонҳои истеҳсоли, ки ҳангоми санҷиши қаблии назоратӣ тафтиш шудаанд.
	<p>Боздиди дуюм (мушоҳида)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Санҷиши назоратии (ҳадди ақал) 50% решаи квадратӣ аз истеҳсолкунандагони сертификатсияшуда / маҳалҳои истеҳсоли. 	<p>Боздиди дуюм (мушоҳида)</p> <p>3, Санҷиши назоратӣ (ҳадди ақал) 50% решаи квадратии шумораи воқеии истеҳсолкунандагони сертификатсияшуда / майдонҳои истеҳсоли.</p> <p><u>Ҳангоми сафари яқум ё дуюм: Решаи квадратии шумораи умумии воҳидҳои марказии коркарди маҳсулоти ба қайд гирифташуда ҳангоми кор бояд тафтиш шаванд.</u></p>

Арзёбии дохилӣ: бояд ба талаботи дар Қисми II Қоидаҳои умумӣ муқарраршуда мувофиқ бошад ва инҳоро дар бар гирад: як аудити дохилии НИС қабл аз аудити аввалини мақоми шаҳодатномадиҳӣ аз ҷониби аудитори дохилӣ ва сипас як маротиба дар як сол.

Як санҷиши дохилии ҳар як истеҳсолкунанда ва/ё майдони истеҳсоли ба қайд гирифташуда пеш аз санҷиши аввал, аз ҷониби мақоми шаҳодатномадиҳӣ ва баъд аз он як маротиба дар сол, ки тамоми ҷиҳатҳо ва равандҳо дар заминаи шаҳодатномадиҳиро фаро мегирад.

Аудити Низоми идоракунии Сифат (НИС): Аудитори мақоми шаҳодатномадиҳӣ бо истифода аз рӯйхати назоратӣ НИС-ро баррасӣ мекунад. Мақомоти шаҳодатномадиҳӣ бояд як аудити эълоншудаи НИС-ро дар арзёбии аввалия ва баъдан як маротиба дар як сол гузаронад.

Санҷиши аввалия ё санҷиши аввал аз ҷониби мақоми нави шаҳодатномадиҳӣ:

Ҳадди ақали решаи квадратӣ (ё шумораи умумии навбатии ҷамъшуда, агар даҳҳо мавҷуд бошанд) аз шумораи умумии истеҳсолкунандагон/майдонҳои истеҳсолот.

Дар давраи эътибори шаҳодатнома бояд аз (ҳадди ақал) 50 фоизи решаи квадратии истеҳсолкунандагони шаҳодатномагирифта/қитъаҳои истеҳсолӣ аз санҷиши назоратӣ гузаронида шавад.

Варианти қобили қабули сертификатсия барои хоҷагиҳои хурд

Ба гуфтаи мутахассисон, варианти қобили қабули сертификатсия барои хоҷагиҳои хурд сертификатсияи гурӯҳӣ мебошад.

Ҳангоми шарҳ додани расмиёти татбиқи GLOBALG.A.P, тавсия дода мешавад, ки бартариҳои сертификатсияи гурӯҳӣ барои хоҷагиҳои хурд ҳам аз ҷиҳати кам кардани хароҷоти молиявӣ ва ҳам аз ҷиҳати кам кардани расмиёт нишон дода шаванд. Ин пеш аз ҳама:

1. Имконияти татбиқи GLOBALG.A.P. барои тамоми гуруҳи истеҳсолкунандагон ба таври мутамарказ;
2. Иҷрои гурӯҳии тадбирҳои агротехникӣ ва муҳофизати муҳити зист.
3. Имконияти ҷалб намудани агрономҳои салоҳиятдор барои машварати техникӣ оид ба идоракунии пестисидҳо ва нуриҳо ба таври муштарак барои гурӯҳи истеҳсолкунандагон. Мумкин аст деҳқони хурд барои пардохти хизматрасонии агрономи соҳибхтисос имконият надошта бошад, аммо гуруҳ метавонад ин корро ба таври муштарак анҷом диҳад.
4. Афзоиши ҳаҷми истеҳсол ва осон намудани дастрасӣ ба бозорҳои нав, зеро гуруҳ метавонад ҳаҷми калонтаринро истеҳсол намояд, ки сертификатсияшон ба арзиши содирот мувофиқ бошад.
5. Хароҷоти бастабандӣ, нигоҳ доштан, ба навъҳо ҷудо кардан ва ба гуруҳҳо тақсим кардани маҳсулот дар дохили ташкилоти мутамарказ барои бисёр истеҳсолкунандагоне, ки ба ташкилот дохиланд дар муқоиса ба хароҷоти мустақилоани ин амалҳо аз тарафи онҳо дар алоҳидагӣ, кам мешавад.
6. Барои истеҳсолкунандагон хароҷот барои ташкил ва гузаронидани аудит кам карда мешавад (танҳо намунаи истеҳсолкунандагон тафтиш карда мешаванд).

3. Масъалаҳои техникӣ оид ба ташкили ҷаласаҳои иттилоотӣ

Ба деҳқонон ва дигар ҷонибҳои манфиатдор бояд 3 ҷаласаи иттилоотӣ пешниҳод карда шавад, то бо талаботи GLOBALG.A.P шинос шаванд. Шумораи иштирокчиён вобаста ба вазъият муайян карда мешавад, вале набояд аз 20 шунаванда зиёд бошад.

Барои ташкили ҷаласаҳои иттилоотӣ, дар асоси нуктаҳои дар ин дастур зикршуда маводи презентатсия омода кардан лозим аст. Ҳангоми маҳфилҳои иттилоотӣ маълумот барои ҷалб ва нигоҳ доштани таваҷҷуҳи истеҳсолкунандагон бояд бештар тасвирҳо ва видеоҳои гуногун ва видеоэффактҳо истифода шаванд. Дастурамал маводи визуалиеро пешниҳод мекунад, ки метавонанд барои омода кардани презентатсия дар формати "презентатсияи power point" истифода шаванд.

Пешниҳоди маълумот дар бораи GLOBALG.A.P. дар асоси ҳадафҳо бояд ба марҳилаҳо тақсим карда шаванд:

- қисми муқаддимавӣ
- қисми асосӣ
- қисми ниҳой

Маълумоти муқаддимавӣ пешниҳоди стандартҳои UNECE, шартҳои қабули ин стандартҳо, хусусиятҳои онҳо ва якчанд вҷагии татбиқи онҳоро дар бар мегирад. Иштирокчиёни ҷаласаҳои иттилоотӣ бояд фарқи байни талаботи бехатарии ғизоӣ ва сифати тиҷоратиро дарк кунанд. Вобаста ба дараҷаи тайёрии иштироккунандагони маҳфил, маълумоти муқаддимавӣ дар бораи тамоюлҳои ҳозираи фуруши маҳсулоти хоҷагӣ метавонад маълумоти гуногун дошта бошад.

Қисми муқаддимавии барномаи ҷаласаи иттилоотӣ пешниҳоди маълумот дар маҷмӯъ дар бораи стандартҳои бехатарии маҳсулоти хӯрокворӣ, шакл ва хусусиятҳои онҳоро дар бар мегирад. Маълумоти умумӣ дар бораи GLOBALG.A.P пешниҳод мешавад, ки барои онҳое ки бо стандартҳо кор мекунанд, муфид хоҳад буд. Ҳамчунин маълумот дар бораи сохтори GLOBALG.A.P. ва модулҳои мавҷуд пешкаш мешавад.

Дар қисми муқаддимавии ҷаласаи иттилоотӣ, пеш аз пешниҳоди иттилоот, ҳадаф ва вазифаҳои ҷаласа муаррифӣ шуда, иштирокчиён ба ҳамдигар муаррифӣ / шинос мешаванд. Бо мақсади ба роҳ мондани робита бо иштирокчиён, бо назардошти вақти маҳдуд, тавсия дода мешавад, ки имкони мухтасар шинос кардани худро ба иштирокчиёни ҷаласа пешниҳод кунед. Мӯҳлати муқаддима – 30 дақиқа (ҳар кадом 25 дақиқа барои муаррифӣ ва 5 дақиқа барои муқаддимаи умумӣ)

Қисми асосии ҷаласаҳои иттилоотӣ ба шарҳи унсурҳои асосии нукоти назоратии GLOBALG.A.P. дар соҳаи зироаткорӣ бахшида мешавад. Тартиби татбиқи стандарт, вариантҳои сертификатсия баррасӣ карда мешаванд. Ҳамчунин ба манфиатҳои татбиқи GLOBALG.A.P. бояд таваҷҷуҳи хос дода шавад. Барои қисми асосӣ 120 дақиқа дар назар гирифта мешавад.

Қисми ниҳойии ҷаласаи иттилоотӣ ба саволҳо ва муҳокимаҳо (20 дақиқа) бахшида мешавад.

4. Пайвандҳо

Пешниҳод мешавад мураббихо барои омодагӣ ба ҷаласаи иттилоотӣ дар бораи татбиқи GLOBALG.A.P. аз маводҳои дастрас дар пайвандҳои зерин истифода баранд:

[Презентатсия барои сессияи иттилоотӣ](#)

Презентатсияҳои ёрирасон барои омӯзиши мустақилона

[Қоидаҳои умумӣ](#)

[Модули асосӣ барои ҳамаи хоҷагихо](#)

[Модули асосӣ барои истеҳсоли зироат](#)

[Меваю сабзавот](#)